

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis,

Kristjana Benediktsdóttir.

Skrifstofu Alþingis,

Austurstræti 8 – 10,

150 Reykjavík.

nefndasvid@althingi.is

Efni. Varðar 36. mál 2018 – breyting á höfundalögum – sjálfvirk gagnagreining.

Vísað er til tölvupósts dags. 14.02.2018 þar sem undirrituðum lögmanni Félags íslenskra bókaútgefenda er gefinn kostur á að gefa umsögn um frumvarp um breytingu á höfundalögum nr. 73/1972, þingmál 36 2018, sjálfvirk gagnagreining. Lögð er til eftirfarandi breyting á höfundalögum;

Heimilt er án endurgjalds að gera rafræn eintök af verki sem nýtur höfundaréttar, enda sé tilgangur slíkra eintaka að útbúa sjálfvirkar gagnagreiningar og vinnsla málfraeðilegra og tölfraeðilegra upplýsinga. Óheimilt er að nota slík eintök í öðrum tilgangi.

Rökstuðningur fyrir tillögunni er svohljóðandi;

Framboð rafrænna gagna, þar á meðal vísindagreina, fer ört vaxandi. Áætlað er að fleiri en 2,5 milljónir ritryndra fræðigreina á ensku séu nú birtar á hverju ári. Fyrir vikið er orðið erfitt fyrir rannsakendur að komast sjálfir yfir allt efni á tilteknu rannsóknarsviði. Þess í stað notast þeir í auknum mæli við sjálfvirka gagnagreiningu tölva (e. „data mining“ eða „data analysis“) til að sækja gagnlegar upplýsingar úr stórum gagnasöfnum. Sjálfvirk gagnagreining gerir rannsakendum einnig kleift að finna ýmiss konar fylgni og mynstur sem ella væri erfitt að greina.

Sjálfvirk gagnagreining krefst þess almennt að gerð séu afrit af þeim gögnum sem á að skoða. Torsótt væri fyrir rannsakendur að afla í hvert sinn samþykkis fyrir því frá öllum rétthöfum efnis í gagnasafni sem geta hæglega hlaupið á þúsundum. Því er aðkallandi að veita undanþágu frá einkarétti höfunda til eintakagerðar vegna sjálfvirkar gagnagreiningar í þágu tækniþróunar og vísindarannsókna.

Miklar framfarir hafa verið á undanförunum árum í máltækni. Ein helsta hindrun sem máltækni stendur frammi fyrir er takmarkaður aðgangur að efni fyrir tölvur til úrvinnslu. Þetta frumvarp leggur til að hægt verði að gera rafræn eintök af verkum sem njóta höfundaréttar til þess að vinna úr þeim málfraeðilegar og tölfraeðilegar upplýsingar.

Af hálfu Félags íslenskra bókaútgefenda er lagst gegn breytingunni eins og hún er orðuð.

Fyrir liggur að ekki er nákvæmlega ljóst hver er nauðsyn tillögunnar vegna TDM/gagnagreiningar fyrir íslenskt efni og hvort vandamál hafa komið upp hér á landi sem nauðsynlegt er að mæta með ætlaðri breytingu. Þá liggur og fyrir að rétthafasamtök hér á landi hafa heimilað notkun á textum í þessu skyni hafi beiðni borist til þeirra með því skilyrði að rannsóknir séu gerðar í ófjárhagslegum tilgangi samanber heimild Máltækniseturs til að vinna með útgefna íslenska texta.

Fyrir liggur að innan stofnana Evrópusambandsins hefur verið unnið undanfarin ár að nýrri tilskipun um höfundarrétt þar sem meðal annars verður fjallað um undantekningar og/eða takmarkanir frá höfundarrétti og fjölda annarra atriða og væntanlega kemur til innleiðingar þeirrar tilskipunar í íslenskan rétt þegar hún hefur fengið framgang innan Evrópuþingsins. TDM/gagnagreining er aðeins eitt af þeim atriðum sem þá mun koma til skoðunar og vandséð af hverju er rétt að slita þennan hluta frá væntanlegri innleiðingu og afgreiða með breytingu núna frekar en að fjalla um málið heildstætt þegar kemur að umfjöllun um tilskipunina og nauðsynlegar breytingar á höfundalögum samhliða innleiðingu hennar í íslenskan rétt.

Þá er talið að verði tillagan samþykkt eins og hún liggur fyrir muni ganga lengra en miðað er við í umfjöllun stofnana ESB í dag.

Um þessa umfjöllun og umræðu má meðal annars vísa til eftirfarandi slóðar; http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_15132_2017_INIT&from=EN

Ef lítið er til nýjustu útgáfu ákvæðis um TDM/gagnagreiningu í þessum drögum að tilskipuninni er gert ráð fyrir undanþágu til rannsóknarstofnana (e. research institutions) og menningarstofnana (e. cultural heritage institutions) til að gera ný eintök af höfundaréttarvörðu efni sem þær hafa löglegan aðgang að í þeim tilgangi að gera vísindalegar rannsóknir. Verði undanþágur lögfestar í þeirri mynd sem núverandi útgáfa tilskipunarinnar gerir ráð fyrir, geta réttihafar á móti gert kröfu um að í landslög verði sett ákvæði um öryggi þeirra gagnakerfa sem notuð eru til greiningarvinnslu.

Tillaga sú sem liggur fyrir þinginu er ekki bundin við rannsakendur, þar er engin kvöð um að eyða skuli gögnum að lokinni notkun, ekkert kveðið á um að réttihafar geti krafist öryggis-ráðstafana í þeim kerfum sem notuð eru til að geyma og/eða vinna úr gögnum, ekki gert ráð fyrir því að réttihafar geti samið um notkun sem þessa eins og dæmi eru um að þeir hafi gert og ekki gert ráð fyrir að efnið sem afritað er við vinnsluna sé upphaflega fengið með lögmætum hætti.

Þá er ekki gert að skilyrði að tilgangur sé ófjárhagslegur og eða takmarkanir séu á fjárhagslegri nýtingu þeirra afurða sem kunna að verða til án sanngjarnar greiðslu til réttihafa.

Tillagan verði hún samþykkt með þeim rökstuðningi sem fram kemur í inngangi hennar um erlendar vísindagreinar á ensku mun, ef ákvæðið á að taka til efnis á ensku, heimila TDM/gagnagreiningu með erlent efni sem væri óheimilt í upprunalöndum verkanna og í bága við viðkomandi erlendan landsrétt og að auki verða í ósamræmi við væntanlega tilskipun verði efni hennar í samræmi við drög hennar eins og þau liggja fyrir.

Af öllu þessu leiðir að Félag íslenskra bókaútgefenda leggst gegn breytingunni.

Reykjavík, 05.03.2018

Virðingarfyllst,

f.h. Félags íslenskra bókaútgefenda

Halldór P. Birgisson hrl.